

(i) Printed Pages: 8] Roll No.

(ii) Questions : 9+9+9] Sub. Code :

0	5	3	4
---	---	---	---

Exam. Code :

0	0	0	6
---	---	---	---

**B.A./B.Sc. (General) 6th Semester
Examination**

1047

PUBLIC ADMINISTRATION

**[Development Administration (With Special
Reference to Punjab)]**

(In All Mediums)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 90

Note :- (i) For Private/U.S.O.L. students, who have not been earlier assessed for internal assessment, the marks secured by them in the paper will be proportionately increased in lieu of the internal assessment.

(ii) Attempt *five* questions in all. Question No. 1 is compulsory. Attempt *one* question from each Unit. All questions carry equal marks.

1. Attempt any *nine* parts :

- (i) What is the difference between Development of Administration and Administration of Development ?

N-350

(1)

Turn Over

- (ii) Write few lines on the significance of Development Administration.
- (iii) Give any *four* objectives of Planning.
- (iv) Give any *four* problems in the way of effective planning.
- (v) Define Public Enterprises.
- (vi) What is meant by disinvestment of public enterprises ?
- (vii) What is meant by Privatisation ?
- (viii) Give any *two* roles played by the Public Enterprises in the economic development of the country.
- (ix) Name any *two* programmes started by the Central Govt. for Rural Development.
- (x) Give the full name of MNREGA and in which year it was started.
- (xi) Give any *two* functions of Ministry of Rural Development.
- (xii) Give *two* differences between traditional and development administration.

Unit-I

2. Define Development. Discuss its various aspects and problems.
3. What do you mean by a Developing Country ? Compare and contrast the features of developing and developed countries.

Unit-II

4. What is meant by a welfare state ? Critically discuss the status of India as a welfare state.
5. Discuss the composition, functions of the Niti Aayog.

Unit-III

6. Define a Public Corporation. Discuss its features, advantages and disadvantages.
7. Define Public Enterprises. Discuss the various problems faced by them in India.

Unit-IV

8. Define Health. Discuss the organisation and functions of the union ministry of health and Family Welfare.
9. Critically discuss the organisation and functions of the Union Ministry of Human Resource Development.

हिन्दी माध्यम

नोट :- (i) प्राइवेट/USOL परीक्षार्थियों के, जिनकी अंदरूनी मूल्यांकन में अंक नहीं लगे, उनके द्वारा लिखित परीक्षा में प्राप्त अंकों के अनुपातानुसार, अंदरूनी मूल्यांकन की जगह अंक बढ़ा दिए जाएंगे।

(ii) कुल पाँच प्रश्न कीजिए। प्रश्न क्रमांक 1 अनिवार्य है। प्रत्येक इकाई से एक प्रश्न कीजिए। सभी प्रश्नों के अंक समान हैं।

1. किन्हीं नौ भागों के उत्तर दीजिए :

- (i) प्रशासन का विकास तथा विकास का प्रशासन में क्या अंतर है ?
- (ii) विकास प्रशासन के महत्व पर कुछ पंक्तियाँ लिखिए।
- (iii) योजना के चार उद्देश्य दीजिए।
- (iv) प्रभावी योजना के रास्ते में आने वाली चार समस्याएँ लिखिए।
- (v) लोक उपक्रम की परिभाषा दीजिए।
- (vi) सार्वजनिक उपक्रम के विनिवेश का क्या अर्थ है ?
- (vii) निजीकरण का क्या अर्थ है ?

(viii) देश के आर्थिक विकास में लोक उपक्रम द्वारा अपनायी

गई दो भूमिकाओं का विवरण दीजिए।

(ix) ग्रामीण विकास के लिए केन्द्र सरकार द्वारा चलायी गयी

दो योजनाओं का वर्णन कीजिए।

(x) MNREGA का पूर्ण नाम दीजिए तथा यह किस वर्ष

शुरू हुई ?

(xi) ग्रामीण विकास मंत्रालय के दो कार्य दीजिए।

(xii) परम्परागत तथा विकास प्रशासन में दो अंतर कीजिए।

इकाई-I

2. विकास की परिभाषा दीजिए। इसके विभिन्न पहलू तथा समस्याएँ बताइए।

3. विकासशील देश से क्या अभिप्राय है ? विकासशील तथा विकसित देशों की विशेषताओं की तुलना कीजिए।

इकाई-II

4. कल्याणकारी राज्य का क्या मतलब है ? कल्याणकारी राज्य के रूप में भारत के स्तर की आलोचना कीजिए।

5. नीति आयोग की संरचना, कार्यों का वर्णन कीजिए।

इकाई-III

6. पब्लिक कॉर्पोरेशन की परिभाषा दीजिए। इसकी विशेषताएँ, लाभ तथा हानियाँ बताइए।
7. लोक उपक्रम की परिभाषा दीजिए। भारत में इनकी क्या समस्याएँ हैं ?

इकाई-IV

8. स्वास्थ्य की परिभाषा दीजिए। स्वास्थ्य तथा परिवार कल्याण का संघ मंत्रालय के गठन तथा कार्यों का वर्णन कीजिए।
9. मानव संसाधन विकास का संघ मंत्रालय के गठन तथा कार्यों का आलोचनात्मक वर्णन कीजिए।

ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਧਿਅਮ

- ਨੋਟ :- (1) ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ/USOL ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਲੇਖਾ ਜੋਖਾ ਵਿੱਚ ਅੰਕ ਨਹੀਂ ਲੱਗੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖਤੀ ਪਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅੰਕਾਂ ਦੇ ਅਨੁਪਾਤ ਅਨੁਸਾਰ, ਅੰਦਰੂਨੀ ਲੇਖਾ ਜੋਖਾ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਅੰਕ ਵਧਾ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ ।
- (2) ਕੁੱਲ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ.1 ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ । ਹਰ ਇੱਕ ਇਕਾਈ ਤੋਂ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ । ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਅੰਕ ਸਮਾਨ ਹਨ ।

1. ਕਿਸੇ ਨੌਂ ਭਾਗਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਦਿਓ :

- (1) ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਵਿੱਚ ਕੀ ਅੰਤਰ ਹੈ ?
- (2) ਵਿਕਾਸ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਮਹੱਤਵ ਉੱਤੇ ਕੁਝ ਸਤਰਾਂ ਲਿਖੋ।
- (3) ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਚਾਰ ਉਦੇਸ਼ ਦਿਓ।
- (4) ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਚਾਰ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਲਿਖੋ ।
- (5) ਲੋਕ ਉੱਦਮ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿਓ ।
- (6) ਸਰਵਜਨਿਕ ਉੱਦਮ ਦੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਹੈ ?
- (7) ਨਿੱਜੀਕਰਨ ਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਹੈ ?
- (8) ਦੇਸ਼ ਦੇ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਲੋਕ ਉੱਦਮ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਦੋ ਭੂਮਿਕਾਵਾਂ ਦਾ ਟੀਕਾ ਦਿਓ ।
- (9) ਪੇਂਡੂ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਚਲਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਦੋ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ ।
- (10) MNREGA ਮਨਰੇਗਾ ਦਾ ਪੂਰਾ ਨਾਮ ਦਿਓ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿਸ ਸਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ?

(11) ਪੇਂਡੂ ਵਿਕਾਸ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੇ ਦੋ ਕਾਰਜ ਦਿਓ ।

(12) ਪਰੰਪਰਾਗਤ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਵਿੱਚ ਦੋ ਅੰਤਰ ਕਰੋ ।

ਇਕਾਈ-I

2. ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿਓ । ਇਸ ਦੇ ਵਿਭਿੰਨ ਪਹਿਲੂਆਂ ਅਤੇ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸੋ ।

3. ਵਿਕਾਸਸ਼ੀਲ ਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ? ਵਿਕਾਸਸ਼ੀਲ ਅਤੇ ਵਿਕਸਿਤ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਕਰੋ ।

ਇਕਾਈ-II

4. ਕਲਿਆਣਕਾਰੀ ਰਾਜ ਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਹੈ ? ਕਲਿਆਣਕਾਰੀ ਰਾਜ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਦੇ ਪੱਧਰ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਕਰੋ ।

5. ਨੀਤੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਸੰਰਚਨਾ, ਕੰਮਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ ।

ਇਕਾਈ-III

6. ਪਬਲਿਕ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿਓ । ਇਸ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ, ਲਾਭ ਅਤੇ ਹਾਨੀਆਂ ਦੱਸੋ ।

7. ਲੋਕ ਉਦਮ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿਓ । ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਇਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਕੀ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਹਨ ?

ਇਕਾਈ-IV

8. ਸਿਹਤ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿਓ । ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਕਲਿਆਣ ਦਾ ਸੰਘੀ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੇ ਗਠਨ ਅਤੇ ਕੰਮਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ ।

9. ਮਨੁੱਖੀ ਸੰਸਾਧਨ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਸੰਘੀ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੇ ਗਠਨ ਅਤੇ ਕੰਮਾਂ ਦਾ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਵਰਣਨ ਕਰੋ ।